

شرق روزنامه

فرهنگ ایرانی • علم

نگذاریم تا شعار «خودمر اقبیتی» دچار چالش شود	صفحه ۸
«خودمر اقبیتی» نیاز مند فراهم کردن زیر ساخت‌ها	صفحه ۸
گزارشی از نشست علمی «روز جهانی سلامت»	صفحه ۱۰

گزارش
عطش جوانان فروکش نمی‌کند
کاسبی داغ «سریال»
علی گنجی

ویدئو چنددقیقه‌ای از اتفاقات فصل بعد، هواداران را به تکاپو می‌اندازد. زمستان در راه است. یک‌سال، میلیون‌ها نفر منتظر روز موعود هستند تا ببینند جنگ پادشاهان به کجا خواهد رسید. مانند اتفاقات بزرگی مثل جام‌جهانی یا جشنواره‌های فیلم، از هفته‌ها و ماه‌ها قبل گمانه‌زنی‌ها و هیجانات شروع شده است. کارهای فیس‌بوک و استتوس‌ها به داستانی اشاره می‌کند که چهار سالی است ذهن‌ها را مشغول کرده. با شروع فصل جدید، شور و حال به اوج خود می‌رسد. شبکه «ای‌پی‌او» با تولید سریالی به نام «گیم آو ترونز» یا «بازی تاج و تخت» توانسته چند سالی میلیون‌ها هوادار و بیننده را جلب کند. قسمت‌های جدید فصل چهارم سریال از اواسط فروردین شروع شده و با نمایش هر قسمت جدید، اخبار سریال بیشتر مورد توجه قرار می‌گیرد. این سریال که هر سال از اواسط فروردین تا اواسط خرداد، ۱۰ قسمت را در قالب یک فصل ارائه می‌دهد، از کوردداران است و جوایز زیادی به آن تعلق گرفته. این سریال در ایران نیز طرفداران بسیاری دارد.

از هفته‌ها قبل، سایت‌های فیلم و سریال ایرانی وعده انتشار این سریال را در وب‌سایت خود می‌دهند. با توجه به محدودیت دسترسی ایرانیان برای تماشای سریال در زمان پخش اصلی در شبکه اچ‌پی‌او، داندو سریال و دسته‌بست شدن آن تنها راه تماشای آن است. بازی تاج و تخت به دلیل استقبال فراوان مخاطبان ایرانی تنها چند دقیقه بعد از پخش در شبکه، در سایت‌های داندو قرار می‌گیرد و کاربران بسیاری برای داندو هجوم می‌برند. زیرنویس کنندگان بسیاری هم برای زیرنویس‌دار کردن قسمت جدید سریع‌ا دست به کار می‌شوند به‌طوری که تنها بعد از چند ساعت از پخش سریال، ده‌ها زیرنویس از مترجمان مختلف در سایت‌ها قرار می‌گیرد.

«مردم در همه جای دنیا فیلم و سریال خوب را دوست دارند. اینطور نیست که فقط در ایران این موضوع مطرح باشد. اما خب، دلایلی هم وجود دارد که چطور به نسبت امکانات و محدودیت دسترسی استقبال زیاد است.» مهرداد، مهندس نرم‌افزار و ۲۹ساله، درباره دلایلش برای دیدن سریال‌ها می‌گوید: «به نظر،م دلایلی که مردم در ایران از سریال‌ها با کیفیت خارجی استقبال می‌کنند، محدودیت انتخاب آنهاست. وقتی شما یک مرسدس‌بنز و پراید را اختیار فردی بگذارید و از او بخواهید انتخاب کند، روانی هم باشد پراید را انتخاب نمی‌کند. در کشور ما، شاید سالی یکبار یک سریال خوب مثل پایتخت یا سرزمین کهن‌ پخش شود، آن هم در حالی که آنقدر سازندگان‌ گلش را اذیت می‌کنند که بی‌خیال سریال‌ها می‌شوند. برعکس، در آمریکا و اروپا شکوه‌هایی با میلیون‌ها بیننده وجود دارند که میلیاردها تومان خرج سریال می‌کنند تا ببینندگان بیشتری را جذب کنند.» مهرداد در مورد سریال‌هایی که خودش می‌بیند، می‌گوید: «آنقدر تنوع سریال‌ها زیاد است که هر سلیقه‌ای هم داشته باشی، چندین سریال خوب برای دیدن هست.

من همه جور سریالی می‌بینم. اگر کسی بخواهد کم‌دی ببیند، سریال‌های مثل دوستان، آشنایی با مادر و دو مرد و نصفی و... وجود دارند. سریال‌های کاراگاهی مثل شرلوک هلمز یا منتالیست طرفداران بسیار زیادی دارد. من از چهارسال پیش شروع کردم به سریال دیدن. اوایل چون سریال‌های زیادی را ندیده بودم، در روز وقت زیادی برای سریال دیدن می‌گذاشتم. سریال‌ها آنقدر جذاب هستند که هر فردی را در هر سنی ساعت‌ها مشغول می‌کند»

در دو سایت پرتفرده فیلم و سریال کار می‌کند. روزانه ۱۵ ساعت برای فیلم و سریال وقت می‌گذارد. همیشه مقابل کامپیوترش است تا جواب مشتریان اینترنت‌اش را از طریق «فیس‌بوک»، «یاهو منسجر» و «اوپرس» و... ببهد. هر «دی‌وی‌دی» را دو هزار ۲۰۰ تومان می‌فروشد. «فرشاد» یک آرشپو ۱۵ «ترا بایتی» سریال و یک آرشپو ۲۰ «ترا بایتی» فیلم دارد. کار اصلی‌اش فروش فیلم و سریال است اما در کنارش و به قول خودش، برای خالی‌نمادن عریضه در دانشگاه آزاد، کامپیوتر می‌خواند. فرشاد در مورد کارش می‌گوید: «کارم از مدرسه شروع شد. دوم دبیرستان عمویم از کلاندا آمد و با خودش سریال قرار از زندان را آورد. آن موقع سریال هنوز در حال پخش بود. من سریال را به چندتا از دوستانم دادم. چون تو کلاس گروه باحالی بودیم، به کل کلاس رسید. بچه‌ها می‌آمدند پیشم و ازم سریال را می‌خواستن.» فرشاد ادامه می‌دهد: «اوایل فقط پول «دی‌وی‌دی» ازشان می‌گرفتم. اما استقبال زیاد شد من هم طمع ورم داشت. یادم است می‌فروختم ۷۰۰هر «دی‌وی‌دی» را. آخر ماه توانستم یک ساعت خوب بخرم همینجوری شروع شد. کلایرانی‌ها سرگرمی و تفریح را دوست دارند. اکثرا هم فیلمی هستند. الان شب‌های قبل از عید با تعطیلی‌ها من ۲۰ ساعته کار می‌کنم و بعضی سفارش‌ها را ساعت چهار صبح می‌فرستم. مثلاً مجموعه فیلم‌های اسکار اسمال را می‌فروختم.» هژراتومان که حداقل صدسری ازش ردم، هر ماه هم از ۱۰ دی‌وی‌دی رایتر یکی‌اش می‌سوزد.»

فرشاد که در بازار فیلم و سریال به «کاپیتان» معروف است، در مورد مشتریان‌ش می‌گوید: «مسئلا اکثر آنها جوانان هستند. از ۱۴ تا ۳۵ سال. جوان‌های امروزی بیشتر می‌فهمند. الان خانواده‌هایی که زوج‌ها ۴۰ سال بیشتر دارند، اکثرا سریال‌های ایرانی با ترکی بی‌کیفیت را نگاه می‌کنند. می‌گویند دوبله نیست، حوصله نداریم ببینیم. البته سریال و فیلم دیدادین هم واقعا خوب نیست. خواهرزاده خود من پنج سریال را هم‌زمان شروع کرد و فیلم هم می‌دید. سریال‌ها آنقدر فکر را مشغول می‌کنند که از کار و زندگی خواه نخواه می‌افتی. از بعدازظهر تا چهار و پنج صبح سریال می‌دید. نتیجه‌اش هم این شد که یک ترم مشروط شد»

نگاه

در جست‌وجوی فصل تازه

دی‌وی‌دی‌های حاوی سریال‌های خارجی را آقای «ت» می‌آورد، گاهی یکشنبه‌ها، گاهی دوشنبه‌ها، گهگاه هم یک هفته‌ای نمی‌آید. سریال‌های خارجی از روی سایت‌ها داندلود شده‌اند، ترجمه شده و زیرنویس فارسی دارند و شسته‌رفته به دست مخاطب می‌رسند. هر یکج که معمولاً یک سبزن (فصل) سریال است، حاوی چهار تا شش دی‌وی‌دی است و هر دی‌وی‌دی، در حدود دو تا دوهزارو ۵۰۰هزار تومان خرج برمی‌دارد. بنابراین به‌طور معمول برای هر سبزن باید چیزی حدود ۱۵هزار تومان هزینه کرد.

اما برای آنها که سریال‌های خارجی را به این شیوه می‌بینند، دره‌برد دنبال فصل تازه سریال گشتن، چیزی است که بارهاوبار تجربه شده است. ببینندگان گویا به دین‌اپیزودها و شخصیت‌ها و ماجراهایشان معناد می‌شوند. این‌جوری است که به محض تمام‌شدن دی‌وی‌دی‌ها، به‌دنبال ادامه سبزن‌ها می‌گردند. حالاگر بدشناسی بیاورند و آقای «ت» در روزهای بدقولی موضوعات مطرح شده در این سریال‌هاست. یعنی همین سبزن‌ها جوان که ببیننده این سریال‌ها هستند ذائقه‌های متفاوتی دارند. بعضی‌ها فرار از زندان را دوست دارند، بعضی‌ها فرینج را دوست دارند که داستان‌های علمی و تخیلی است. بعضی‌ها تیپ لاس‌ت را با تم فلسفی دوست دارند. این است که تنوع و کثرت موضوعی باعث می‌شود که دوباره دسته‌های ریزتر مخاطب هم چیزی را که می‌خواهند در این سریال‌ها بیابند.

در ساخت این سریال‌ها محدودیت‌های فرهنگی کمتر وجود دارد و مثل جامعه ایران نیست که شما در هر موردی فیلم یا سریال بسازید، عده‌ای با صنفی به آن اعتراض می‌کنند. در واقع این محدودیت‌ها موجب می‌شود در ایران به آن تنوع نتوان دست یافت و امکان پاسخ به نیاز همه مخاطبان وجود نداشته باشد. یک تفاوت دیگری که وجود دارد، این سریال‌ها حدود ساعت هشت شب در تلویزیون آمریکا پخش می‌شود یعنی زمانی که همه اعضای خانواده در کنار هم هستند. در مورد شخصیت‌پردازی‌ها هم باید گفت که برای مثال یکی از این پیچیدگی‌ها که در یکی از سریال‌ها دیدم، این است که این شخصیت‌ها در قسمتی، مثبت می‌شوند و در قسمتی دیگر منفی می‌شوند و در قسمتی دیگر خنثی هستند حتی در یک موقعیت مثبت و در یک موقعیت، منفی هستند. این یعنی آدم‌ها خاکستری و پیچیده هستند و قابل پیش‌بینی نیست. بنابراین گویی هر کسی می‌تواند با شخصیت‌های موجود همذات‌پنداری کند. به هر حال باید پذیرفت که همه آدم‌ها جاهایی خطا دارند، جاهایی هم کارهای خوبی کرده‌اند و این‌ها همین آدم‌های عادی باورپذیر اطراف ما هستند. اما محدودبودن وقت مخاطبان نیز دلیل دیگری است. برای مثال کسی که شاغل است و زمان محدودی برای دیدن سریال دارد و از طرفی سریال‌های تلویزیونی و ماهواره‌ای در زمانی خاص پخش می‌شوند، ترجیح می‌دهد خودش بتواند زمان دیدن سریال را تعیین کند. به عبارت دیگر اتفاقی که اینجا می‌افتد این است که مخاطب در حال انتخاب است. بنابراین می‌شود گفت استفاده از این سریال‌ها جنبه انتخابی و تعاملی دارد و در اختیار ماست و این از سرت ارتباطی بسیار مهم است. برای مخاطبی که در عصر بعد از است و تخصص وقت اهمیت دارد طبیعتاً چیزی ترجیح داده می‌شود که با شخصیت و موقعیت فعلی‌شان نزدیکی بیشتری دارد. این انتخابی و تعاملی‌بودن موجب می‌شود امکان تماشای این سریال‌ها بالا برود و در برابر آن امکان تماشای ماهواره و تلویزیون پایین بیاید.

اما گفته می‌شود در سرتاسر دنیا برای مثال در کشور سوئد، نسبت به سریال‌های آمریکایی اقبال وجود دارد. این مساله را چگونه تحلیل می‌کنید؟
بسا این ارتباطات جهانی و شبکه اینترنت و رفت و آمد‌های خارجی و... این سریال‌ها را همه در دنیا می‌بینند و کسی که در ایران هم زندگی می‌کند می‌خواهد به روز باشد، ویژگی جامعه جهانی این است که همه ما در یک جهان واحد زندگی می‌کنیم و تصمیمی که من به‌عنوان یک فرد می‌گیرم ممکن است جایی دیگر در دنیا تأثیر بگذارد. بنابراین همه ما در یک جامعه جهانی به هم پیوسته هستیم و به دلیل جذابیت‌ها و به خصوص پشتوانه تاریخی آشنا ولت‌های آشنایی که این سریال‌ها برای همه افراد تداعی می‌کند به‌راحتی می‌توانند با آنها ارتباط برقرار کنند.

عکس: شرق

گفت‌وگو با «اعظم راوردراد» درباره رواج سریال‌های روز غربی بین جوانان ایرانی

شخصیت سریال‌های آمریکایی «خاکستری» هستند

دارد، ریتمی ایجاد می‌کند که کندی دیگرداستان‌ها را جبران می‌کند و جذابیت و کشش را به وجود می‌آورد. وجه مشترک این سریال‌ها با سریال‌های ماهواره‌ای همین جذابیت بصری است. اکثر این سریال‌ها جذابیت بصری را در نظر می‌گیرند که مخاطب حتی اگر زبان نداند و ترجمه هم نشده باشد، از تماشای صحنه‌هایی که می‌بیند، لذت می‌برد. پوشش و رفتار و صحنه‌پردازی و لوکیشن‌ها همه جذابیت‌های بصری دارد.

اما آیا ممکن است دلیل اقبال جوانان به این سریال‌های آمریکایی بابت این پیچیدگی‌ها باشد؟
دلیل آن این است که این پیچیدگی یک‌جور پیچیدگی خاصی است. این‌جور نیست که برای باقی افراد قابل فهم نباشد اما از این شاخه به آن شاخه‌پردین‌ها و دوباره برگشتن‌ها شبیه رفتار جوان‌ها در فضای مجازی است، جوان‌هایی که اصطلاحاً نسل کلیک هستند. این به آن مناسبت که این جوان‌ها چیزی را کامل و تمام نگاه نمی‌کنند و به‌سرعت از آن می‌گذرند و روی موضوع دیگری کلیک می‌کنند. این یعنی آنها شنا می‌کنند و از هر چمن گلی برمی‌دارند. بر اساس همین حس جست‌وجوگری و شناگری است که فضای سیال این سریال‌ها با موقعیت جوان در دنیای فعلی ارتباطات و در عصر ارتباطات جدید و گسترش اینترنت همخوانی زیادی دارد. انگار که این جوان پیچیدگی‌ها را بیشتر می‌فهمد چون خودش همان‌طور پیچیده رفتار می‌کند.

از این شاخه به آن شاخه‌پردین‌ها و دوباره برگشتن‌ها شبیه رفتار جوان‌ها در فضای مجازی است، جوان‌هایی که اصطلاحاً نسل کلیک هستند. این به آن مناسبت که این جوان‌ها چیزی را کامل و تمام نگاه نمی‌کنند و به‌سرعت از آن می‌گذرند. بر اساس همین حس جست‌وجوگری و شناگری است که فضای سیال این سریال‌ها با موقعیت جوان همخوانی زیادی دارد.

در کنار پیچیدگی چیز مهم دیگری هم هست و بسیرا عجیب است که در سریال موردتوجه قرار گرفته است. این مورد توجه به جزئیات است یعنی همان چیزی که معماران به آن دیتیل می‌گویند. رسیدگی به جزئیات در سریال‌های تلویزیونی به اندازه سینما چندان اهمیت ندارد اما نکته‌ای که در این سریال‌های آمریکایی وجود دارد، این است که تمام جزئیات در این سریال‌ها لحاظ می‌شوند. یعنی این توجه

از دسته‌های مهم جامعه ایران که دسته جوانان است، خیلی جذب این سریال‌های خارجی شده است. **اما اگر بخواهیم مقایسه‌ای داشته باشیم، تفاوت این سریال‌های آمریکایی با سریال‌های تلویزیون ایران، جم‌تی‌وی و فارسی‌وان و شبکه خانگی چیست؟**

به لحاظ تکنیکی، سریال‌های ماهواره‌ای و درواقع ترکی‌ای‌ها، حتی فارسی‌وان - البته من این‌ها را دسته‌گریخته و پراکنده دیده و بررسی کرده‌ام - باوجود ظاهر متفاوت با سریال‌های ایرانی مشابهت‌هایی دارند. تم همه این‌ها ازدواج است و در سریال‌های آن طرف مساله مورد بررسی خیانت است و در سریال‌های ایرانی، زن دوم گرفتن. موضوعات پیش‌یافتاده دعوای خانوادگی و... مهم‌ترین موضوعات مطرح‌شده در این سریال‌ها هستند. فقط جذابیت‌های بصری در سریال‌های ماهواره‌ای بیشتر است. رنگ و لباس‌های شیک و مدل موها و هیکل‌های متناسب و اینکه معمولاً خانواده‌های فقیر نمایش داده نمی‌شوند و به تبع فضاهای زیبای شهری و خانه‌های مرفه و چیزهایی که لذت چشم تولید می‌کند،

بیشتر در آنها مورد استفاده قرار می‌گیرد. در ایران به دلیل برخی مباحث این جذابیت‌های بصری کمتر وجود دارد و در خارج این جذابیت‌ها بیشتر است. خاتم‌های مسن به‌طور معمول در گیر این جذابیت‌های بصری می‌شوند. در هردو سریال‌های ایرانی و ماهواره‌ای هم موضوعات ساده، یک‌خطی، رک‌وراست، صریح و بدون هرگونه پیچیدگی به پیش می‌رود. اما این سریال‌های آمریکایی، مثل بسیاری از فیلم‌های هالیوودی اصلاً حالت

سادگی را ندارند و تک‌داستانی نیستند، تک‌خطی نیستند، اگرچه ممکن است داستان اصلی داشته باشند که بستر کلی ماجرا را تشکیل دهد اما پر از خرده داستان‌های ریزودرشتی هستند که در شخصیت‌ها و موقعیت‌های مختلف می‌چرخد. به همین دلیل اگرچه داستان این سریال‌ها کند و آهسته پیش می‌رود اما از آنجایی که داستان‌های زیاد درهم تنیده شده‌اند و از یک داستان به یک داستان دیگر پرش وجود

سادگی را ندارند و تک‌داستانی نیستند، تک‌خطی نیستند، اگرچه ممکن است داستان اصلی داشته باشند که بستر کلی ماجرا را تشکیل دهد اما پر از خرده داستان‌های ریزودرشتی هستند که در شخصیت‌ها و موقعیت‌های مختلف می‌چرخد. به همین دلیل اگرچه داستان این سریال‌ها کند و آهسته پیش می‌رود اما از آنجایی که داستان‌های زیاد درهم تنیده شده‌اند و از یک داستان به یک داستان دیگر پرش وجود دارد؛ تلویزیون دوست ندارند ولی ممکن است ماهواره و سریال خارجی هم دوست نداشته باشند. برخی دیگر ممکن است سریع سریال‌های ماهواره‌ای بروند که اتفاقاً خاتم‌های مسن طرفدار آنها هستند. در نهایت کسانی هم هستند که به سریال‌های خارجی آمریکایی رو می‌آورند. منظور من آن است که وقتی سوال این است که چرا جوان‌ها به این سریال‌ها اقبال نشان می‌دهند، معنی‌اش این نیست که هرچه جوان در ایران است سمت این سریال‌ها رفته است بلکه مفهوم آن این است که یکی

نگار حسینی

به نظر می‌رسد بعد از سریال لاس‌ت، دی‌وی‌دی سریال‌های آمریکایی به جزئی لاینفک از زندگی بخشی از جوانان ایرانی تبدیل شده است. در مورد دلایل این اقبال گمانه‌های مختلفی وجود دارد. با اعظم راوردراد، دانشیار گروه علوم ارتباطات و معاون پژوهشی دانشکده علوم‌اجتماعی دانشگاه تهران، در این‌باره گفت‌وگو کرده‌ایم:

ما به‌نظر می‌رسد در سال‌های اخیر اقبال به سریال‌های آمریکایی که در قالب دی‌وی‌دی توزیع می‌شوند، افزایش یافته است. آیا این طبیعی است و آیا دلایل موجهی برای این اقبال وجود دارد؟
البته باید به این نکته توجه داشت که این مساله تنها به سریال‌های آمریکایی محدود نمی‌شود بلکه اصلاً سینمای هالیوود است که اینچنین گسترشی در همه دنیا یافته است و بسیاری از سریال‌های تلویزیونی که در آمریکا ساخته می‌شود، ویژگی فیلم‌های هالیوودی را در خود دارد. سینما از اواخر قرن نوزدهم در آمریکا و در برخی دیگر از کشور‌های اروپایی آغاز شد از حدود سال ۱۹۱۸ به بعد که سینمای هالیوود در جهان به لطف تکنولوژی و بازاریابی قوی همه‌گیر می‌شود تا امروز، طبیعتاً یک آشنایی قدیمی با همه مردم دنیا با این سینما ایجاد شده است. در فرآیند توسعه هالیوود، این سینما به سمت بین‌المللی‌شدن هم میل می‌کند یعنی جذب فرهنگ‌ها و هنرمندانی از فرهنگ‌های دیگر و نیز موضوعات و مسایلی از دیگر فرهنگ‌ها که این هالیوود برای مخاطبان همه جای دنیا جذاب می‌کند. این سریال‌های آمریکایی نیز یک پشتوانه تاریخی وسیع‌تری را پشت‌سر دارند؛ به این شکل که مردم با شیوه بیانی و محتوایی که توسط سینمای هالیوود ارائه می‌شود، از قدیم آشنا هستند و البته که این سریال‌ها ویژگی‌های قوی تکنیکی هم دارند که جذابیت‌های لازم را برای جذب مخاطب ایجاد می‌کند. بسا در نظر گرفتن این پس‌زمینه تاریخی، می‌شود به باقی صحت پرداخت که چرا این سریال‌های آمریکایی این همه مورد اقبال جوان‌ها در سراسر دنیا قرار گرفته است. در مورد تنوع در ایران باید گفت که ایران کشوری پرجمعیت با جمعیت قابل توجه جوان است. البته این جوان لزوماً به لحاظ سنی نیست. بخشی از نوجوانان و میانسالان نیز در این محدوده قرار می‌گیرند. این مجموعه مخاطب برای ایران همه یکدست نیستند یعنی همه یک تفکر و یک سلیقه و علاقه‌مندی ندارند. چه به لحاظ شیوه و سبک چه به لحاظ محتوا متنوع هستند؛ بنابراین رسانه‌های متنوعی در حال حاضر در سطح جامعه ما وجود دارند که می‌توانند به این علایق پاسخ دهند. بخشی از این جمعیت به سریال‌های تلویزیونی علاقه‌مندند. این افراد تلویزیون تماشا می‌کنند و طبیعتاً وقت دیگری برای چیزهای دیگر پیدا نمی‌کنند. برخی دیگر که ممکن است سریال‌های شبکه خانگی را پسنندند از قلب یخی تا قهوه تلخ تا شامگوش و... آنها هم سلیقه و ذائقه خود را دارند؛ تلویزیون دوست ندارند ولی ممکن است ماهواره و سریال خارجی هم دوست نداشته باشند. برخی دیگر ممکن است سریع سریال‌های ماهواره‌ای بروند که اتفاقاً خاتم‌های مسن طرفدار آنها هستند. در نهایت کسانی هم هستند که به سریال‌های خارجی آمریکایی رو می‌آورند. منظور من آن است که وقتی سوال این است که چرا جوان‌ها به این سریال‌ها اقبال نشان می‌دهند، معنی‌اش این نیست که هرچه جوان در ایران است سمت این سریال‌ها رفته است بلکه مفهوم آن این است که یکی

